NR 2 2021 ÅRGANG 19

Madagaskarforum

VENNSKAPSFORENINGEN NORGE - MADAGASKAR
FIKAMBANANA FIFANKATIAVANA NORVEZY – MADAGASIKARA

STOR MADAGASKARFEST s.4-7

JORDBRUK: SLUTT PÅ FIFA? s. 8-9

JORDBRUK: FOLK OG DYR OG KJERRER s10-11

LOVASOA: SAMARBEID OG SYKEPLEIE s.16-17

LOVFASOA: LYSERE TIDER s.18-.19

VENNSKAPSFORENINGEN
NORGE - MADAGASKAR

STYRET I VNM

LEDER
Kåre Kristensen (2019 - 2023)

E-POST
karekristensen@gmail.com

ØVRIGE STYREMEDLEMMER
Bård Bakke (nestleder, VNM Vest) til 2023
Øyvind Ødegård (kasserer) til 2023
Lars-Gøran Strømhaug til 2022
Endre Haraldseide (VNM Vest) til 2023
Soia Rahasindrainy (VNM Nord) til 2022
Mirana Sylvia Randiamanantena Vestgård (VNM Øst) til 2023
Michel Sabir Michaël Ratovonasy (VNMØst) til 2023

Vennskapsforeningen er ikke ansvarlig for innholdet i bladet; dette er redaktørens ansvar. Redaksjonen følger Vær Varsom-plakaten og Redaktørplakaten.

REDAKSJONEN
Stavanger: Kjetil Aano, E-post: kjetil.aano@gmail.com
Sandnes: Arild M. Bakke, E-post: arild.bakke@nms.no
Sandnes: Øyvind Dahl, E-post: oyvind.dahl@lyse.net
Brevik: Siri Nyen, E-post: siny@nms.no

REDAKTØR
Kjetil Aano
E-POST
kjetil.aano@gmail.com
FORMGIVING
Anita Sletten Torp
www.ari-design.no
TRYKK
Kai Hansen trykkeri, Stavanger
LOGO
Alvar Berget
FOTO FORSIDE
Kjell Dale
FOTO BAKSIDE
Kjell Dale

ISSN 1504-4750

INNHOLD

SIDE 3 Øya i våre hjerter
SIDE 4-5 "Ridderfest" og Madagaskarfeiring
SIDE 6 Utviklingsminister Ulsteins tale
SIDE 7 Nyhetsglimt
SIDE 8-9 Slutt på FIFAMANOR
SIDE 10-11 Folk og dyr og kjerrer
SIDE 12-13 Tsimanampetsotsa
SIDE 14-15 Motsetninger tiltrekker hverandre: LOVA og SKRUK
SIDE 16-17 Samarbeid og sykepleie
SIDE 18-19 Lysere tider for LOVASOA
SIDE 20-21 Covid og veien videre
SIDE 22 Nyhetsglimt
SIDE 23 Smånytt

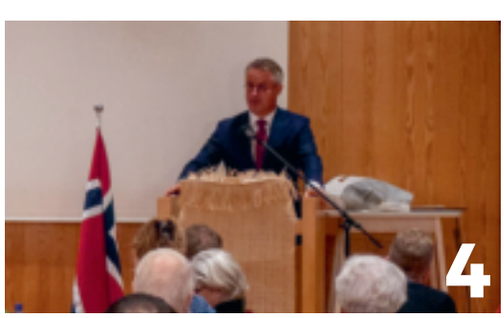

Kjetil Aano
redaktør

Øya i våre hjarter

Mange gonger og på mange stader har eg snakka varmt om Madagaskar. Eg har skildra den vakre naturen, eg har lovprist folkelynnet og den vennlege mottakinga ein ofte får. Eg har talt med inspirasjon om ei levande kristen kyrkje og om ein dynamisk og mangfaldig kultur der element frå både førkristen tid, vestleg innverknad, kristne impulsar og fransk påverknad, for å nemna noe, blir blanda til ein salig miks som gjer glad.

Vennskapsforeninga har nyleg feira vårt eige engasjement og vår eigen nestors innsats med ein stor fest (sjå annanstad i bladet). Og vi skriv i dette nummeret reportasjar om strålande kreativitet midt i ein global epidemi. Vi fortel om musikalsk overskot i samarbeid mellom Norge og Madagaskar. Og vi trekker igjen fram den einestående naturen og det unike fugle- og dyrelivet som finst i dette landet, som vi ber i våre hjarter.

Eg skulle ønskt eg kunne stanst der, og latt dette vera den einaste tonen som vi denne gongen lot klinga. Men det er vanskeleg å la vera å peika på at det også er noe som skurrar i denne verda. Det eine er den delen av verdsordninga som vi her i nord er ansvarlege for: Det er vi som har tilført verda og atmosfæren slike mengder karbon og andre gifter at det påverkar klimaet på Madagaskar så fattigfolk svelt og landet risikerer hungersnød og død, i følgje FN's siste rapport (02.11. i år).

Også gassiske styresmakter må ta sin del av ansvaret for at ting går galt. Landets styresmakter har ikkje vist den handlekrafta vi kunne forventa, og som presidenten la opp til og lova under valkampen for to år sidan.

Desse linjene er skrivne midt under det stor klima-toppmøtet i Glasgow. Ennå er tonane derifrå rimeleg optimistiske, men møtet er ikkje ferdig. Noe som derimot er lovande, er å registrera det ungdommelege engasjementet for å redda den kloden som vi deler, og som Madagaskar – og Norge – er ein del av. Vi skal ikkje ta æra for det, men også ein norsk-gassisk representant er til stades på møtet, og i samtale med Noreges statsminister framheva Tina Razafimandimby Voie nettopp denne dobbeltheten: At ho både vil pressa Norge til å ta meir av sin «fair share» for å redda klimaet, også klimaet på Madagaskar, og særleg den kritiske situasjonen med tørke og hungersnød som nå trugar den sørlege delen av landet. Samtidig kan heller ikkje dei nasjonale politiske styresmaktene løpa frå sin del av ansvaret her.

Derfor må vi som forening saman med alle som har denne vakre øya full av solskin i våre hjarter, halda fram desse tre perspektiva – samtidig:

- Stadfesta det unike og storslåtte med øya Madagaskar.

- Stadfesta og halda fram at også Norge har eit globalt ansvar som gjeld Madagaskars rett til ei god framtid.

- Og minna dei lokale styresmaktene om at også dei har eit ansvar for folket dei er sette for å tena.

"RIDDERFEST" OG MADAGASKARFEIRING

DIREKTØR PÅ VID, BÅRD MÆLAND, TALER TIL DEN STORE FESTFORSAMLINGEN.

TEKST: **KJETIL AANO** FOTO: **VID OG ØYVIND DAHL**

RIDDER AV FØRSTE KLASSE

Vennskapsforeningen Norge Madagaskar (VNM) har i feire tiår spelt ei viktig rolle i arbeidet med å setja Madagaskar på kartet i Norge. Mange har aktivt deltatt og gjort ein stor innsats. Men gjennom foreningas historie er det nok ein person som har betydd meir enn noen andre: Øyvind Dahl. Hans innsats her har gjennom heile perioden vore sentral. Han har stått på i ei lang rekke samanhengar for fremja kontakten mellom dei to landa.

Det er derfor med glede at MADAGASKARFORUM konstaterte at han blei nominert til ei høgt-hengande fortenestemedalje, og at han under ein høgtideleg seremoni den 21. september 2021, blei slått til Ridder av 1. klasse i Den kongelige norske fortjenstorden. Dette er ein orden som blir gitt til personar som på ein særskild måte har bidratt til å etablera og utvikla og fremja Norges interesser i andre land, og utvikla relasjonen mellom dette landet og Norge. Ofte blir den gitt til personar i diplomatiet, men i dette tilfellet blir den altså gitt til ein lærar, professor, misjonær og aktivist.

MADAGASKARFEST

Då det blei kjent at Øyvind Dahl skulle bli tildelt denne æra, tenkte foreninga at den beste ramma for dette var å arrangera ein stor Madagaskarfest. At det fall saman med opphevinga av halvanna års strenge korona-restriksjon blei eit ekstra pluss!

Arrangementet fann stad den 21. september 2021, på Hafrsfjordsenteret i Stavanger. Og meir enn 130 personar fekk delta – noen restriksjonar etter korona hang igjen – og mange måtte derfor dessverre avvisast.

Under arrangementet, som blei glimrande leia av Lillian Våje og Arild Bakke, var det både medaljeutdeling til Øyvind Dahl, Madagaskarforeningens eigen innsats og den lange samarbeidsrelasjonen mellom Norge og Madagaskar som blei feira.

KONGENS REPRESENTERT VED STATSFORVALTAR LONE SOLHEIM

Det var statsforvaltar Lone Solheim som på vegne av Hans majestet Kongen tildelte ordenen. Ho framheva at dette var ein høgt-hengande orden, som var gitt etter grundig vurdering, på bakgrunn av Dahls lange arbeid med interkulturell kommunikasjon og relasjonsbygging mellom Norge og Madagaskar. Ho avslutta sin tale med å seia:

Jeg skal på vegne av Hans Majestet Kongen overrekke deg, Øyvind, diplom og dekorasjon på at du er utnevnt til Ridder av 1. Klasse i Den Kongelige Norske Fortjenstorden. Gratulerer.

SANG OG MUSIKK HØRER MED: ANDERS RØNNINGEN TRAKTERER VALIHA,
OG ET KOR OPPRETTET FOR ANLEDNINGEN BERIKER FESTEN MED KLANGFULL SANG.

GASSISK KABARY-FOREINING EINS ÆREND FRÅ PARIS

Det var også besøk langvegsfrå. Frå Paris kom presidenten for undervisning i den internasjonale gassiske kabary-organisasjonen, Fikambanan' ny Mpikabary Malagasy Maneran-tany, ved leiaren TAFIKA Rakotomavo. Kabary er ein gassisk tale-tradisjon som blir dyrka med stort engasjement i heile landet, og som også har ei internasjonal grein som altså blei leia frå Paris. Det er ein prestisjetung organisasjon, og det krevst høg språkleg kunnskap og stor innsikt i tradisjonell gassisk veltalenhet for å bli tatt opp i denne organisasjonen. Som ein av svært få ikkje-fødde gassarar er Øyvind Dahl medlem av denne foreininga. Det var ei stor ære å få besøk av foreningas opplæringsleiar ved dette høvet.

GASSISK OG GASSISK-NORSK NÆRVÆR

Under feiringa var det sterkt oppmøte av personar med tilknyting til Madagaskar, enten gjennom misjon, bistand, næringsliv eller akademia. Mange norsk-gassarar deltok også, og bidrog ved sitt nærvær å setja preg på arrangementet, både gjennom raus innsats under førebuing og matlaging, og gjennom å delta med musikk og song, i ekte madagassisk stil.

POLITISK STØTTE

Politikarar både frå nærmijø og regjering, saman med representant for diplomatiet deltok også under arrangementet. Varaordførar i Stavanger, Dagny Sunnanå Hausken deltok, og bistandsminister Dag Inge Ulstein hadde meldt sitt nærvær, men Ulstein måtte dessverre melda avbod i siste augneblink. Begge heldt talar til både den nyslåtte riddaren, der dei understreka både hans personlege innsats, men like mykje i kva grad relasjonen Norge - Madagaskar har spelt og skal spela ei viktig rolle framover. Og ikkje minst oppfordra dei begge til at den typen engasjement som Øyvind Dahl har og som Vennskapsforeningen står for er viktig for norsk engasjement også framover.

Vennskapsforeningen Norge Madagaskar har eksistert sidan 2002. Før denne hadde vi ein Antsirabeforening som seinare gjekk inn i VNM. Vennskapsforeninga har spelt ei viktig rolle på fleire plan. Den har gitt mange personar ein kanal for sin interesse for det særprega landet Madagaskar. Den har hatt som ambisjon å bidra til å setja Madagaskar på kartet i Norge, både gjennom å peika på landets særlege karakter og spennande historie. Gjennom å halda varmt den unike relasjonen som gjennom meir enn 150 år har eksistert mellom Norge og denne øya i aust for Afrika. Og ikkje minst ved å stadfesta landets verdi både som politisk aktør ved sin sentrale plassering lengst vest i Det indiske havet, og sin einestående flora, fauna og kulturelle miks.

Vennskapsforeningen har vore ein sentral aktør for dette engasjementet, både kulturelt, økonomisk og politisk. Vi har søkt å halda oppe norsk bistand til øya, vi har arbeidd kontinuerleg for at Madagaskar ikkje skal forsvinna ut av syne mellom andre og større land, og vi har søkt å visa fram og å synleggjera madagassisk kultur ved å framheva dei unike ytre uttrykka, så som landets heilt særeigne geologi, flora og fauna. Vi har også hatt som mål å vera ein formidlar av gassiske kulturelle uttrykk, både dans, handverk og folkeliv, og kanskje særleg den rike og mangfaldige gassiske musikktradisjonen, slik den kjem til uttrykk både i kvardagsliv og ved festlege høve.

UTDRAG AV UTVIKLINGSMINISTERENS TALE, PÅ STOR MADAGASKARFEST

Kjære alle sammen.

La meg aller først få gratulere Dr. Øyvind Dahl med Den Kongelige Norske Fortjenesteorden, Ridder av første klasse.
Det er høyst fortjent. Vi er mange som er veldig imponert og fascinert av din historie og kompetanse, og ditt engasjement for Madagaskar.
Øyvinds og dere andre sitt engasjement er kanskje viktigere i dag enn noen gang. Covid-19 pandemien og globale klimaendringer har fått dramatiske konsekvenser for folk på den gassiske landsbygda.

Dere kjenner vel bedre enn meg den lange historien om norsk engasjement på Madagaskar. Den startet med norsk misjonsvirksomhet på 1860-tallet, 30 år før landet ble kolonisert av Frankrike.
Øya hadde knapt en eneste vei da de første norske misjonærene kom. Landet var enda ikke en samlet stat. Denne mer enn 150 år lange historien er del av Norges utenriks- og utviklingshistorie.
Gode analyser fra dere madagaskarvenner om den politiske kulturen og økonomiske- og sosiale forhold på Madagaskar har styrket utenrikstjenestens evne til å forstå landet.
Det har dermed også vært et viktig bakteppe for Norges utviklingspolitiske samarbeid med Madagaskar.

Det offisielle Norge har hatt et samarbeid med Madagaskar gjennom bistand i snart 60 år. Først med en tett kobling til NMS sin landbruksvirksomhet. Deretter stat-til-stat samarbeid hvor finansiering av infrastruktur og utdanning var sentralt.
De senere årene har Norge gitt bistand som støtter opp om landets styresett og demokratiske prosesser. Siden 2004 har vi hatt fast diplomatisk tilstedeværelse i Madagaskar.

Dere kjenner omstendighetene rundt statskuppet i 2009. Nedleggelsen av ambassaden to år senere må forstås i lys av dette.
Det ble likevel besluttet å opprettholde tilstedeværelse gjennom en ambassadeseksjon. Det gjorde at Norge kunne bli en viktig deltager i dialogen og pådriverarbeidet for å få demokratiseringsprosessen tilbake på riktig spor.
Og Madagaskar er forblitt en viktig partner for oss i det utviklingspolitiske samarbeidet. I 2018 var Norge det femte største giverlandet i OECDs utviklingskomite (DAC) av øremerket bistand til Madagaskar.
Året etter ble verden snudd opp ned.

2030-agendaen har endret måten verden tenker om utviklingspolitikk på. For Norge har det bærende prinsippet i 2030-agendaen - om at ingen skal utelates (leave no one behind) - alltid vært del av vårt utviklingspolitiske DNA.
Jeg stolt over at Norges utviklingssamarbeid med Madagaskar i dag er rettet mot de fattigste og mest sårbare. Fordi det er rett og fordi det er klokt. Hvordan vi møter dem som er mest utsatt blant oss, sier mye om hvem vi er.

Og vi trenger hverandre i dette arbeidet. Våre ulike erfaringer og utfordringer gir innsikt og styrke. For at Norge skal gjøre en god jobb og forstå Madagaskars gjentagende politiske kriser må vi ha god landkunnskap. Utenrikstjenesten må forstå kommunikasjon og tenkemåte i landene vi samarbeider med.

Øyvind Dahls ekspertise på interkulturell kommunikasjon har vært en viktig kilde til kunnskap om Madagaskar, og dialogen vår med det brede fagmiljøet her i Stavanger er høyt verdsatt.
Sivilsamfunnet har alltid vært blant de fremste iverksetterne og premissleverandørene for Norges utviklingspolitikk.
I en tid med stengte grenser har organisasjonene mer enn noen gang vært våre øyne, ører og villige hender ute i felten. Dette gjelder både i vår humanitære innsats og i den langsiktige bistanden.
Nok en gang tusen takk for innsatsen og for den pågående dialogen om dette fantastiske, men kriserammede landet. Dette partnerskapet er viktig. Kanskje viktigere enn noen gang.

UTDRAG AV STATSFORVALTER, LONE SOLHEIMS TALE

Kjære Øyvind Dahl, mine damer og herrer.

For over 2 år siden innløp det et forslag til Ordenskanselliet i Utenriksdepartementet om tildeling av en kongelig påskjønnelse til Øyvind Dahl. Nærmere bestemt ble det foreslått å tildele ham kongelig påskjønnelse for hans innsats for interkulturell forståelse generelt og for et styrket forhold mellom Norge og Madagaskar spesielt.

Forslaget ble behandlet på vanlig måte – både Utenriksdepartementet og Slottet er involvert – og man kom til at kandidaten i høyeste grad var en verdig mottaker av en Kongelig påskjønnelse.
Hele denne prosessen har tatt tid, men så er også saken grundig vurdert. Ordensrådets innstilling til Kongen var at kandidaten utnevnes i Den Kongelige Norske Fortjenstorden. Hans Majestet tok innstillingen til følge og har utnevnt Øyvind Dahl til Ridder av 1.klasse for hans langvarige innsats for å styrke de kulturelle forbindelser mellom Norge og Madagaskar og for hans innsats for norske interesser i landet.

Kjære Øyvind Dahl. Jeg har den ære, på Hans Majestets Kongens instruksjon, å overrekke deg diplom og orden på at du er utnevnt til Ridder av første klasse i Den Kongelige Norske Fortjenstordenen. Gratulerer! Jeg vil også opplyse om at de som har mottatt Fortjenstordenen kan søke Hans Majestet Kongen om audiens for å takke.

STATSFORVALTER LONE SOLHEIM OVERREKKER ORDENSBEVISET TIL DAGENS HELT.

UTDRAG FRA ØYVIND DAHLS TAKKETALE, PÅ MADAGASKARFESTEN

Madagaskarfest 21. sept. 2021

Det er en stor ære å bli utnevnt til Ridder av 1. klasse i Den kgl. norske Fortjenstorden
Men det er mange, også i denne salen, som hadde fortjent en æresbevisning.
Det er sterke historiske bånd mellom Madagaskar og Norge, Tidl. utviklingsminister Erik Solheim sa at det er ingen andre land i Afrika som har hatt så lang sammenhengende forbindelse med Norge. Norge har også en stor goodwill på Madagaskar.
Det er også sterke forbindelser mellom Stavanger og Madagaskar. Og Stavanger har spesielle forutsetninger for å bli en viktig samarbeidspartner for Antsirabe og Madagaskar. Takk for hilsen fra NMS, min arbeidsgiver gjennom mange år.

Madagaskar står i dag overfor enorme utfordringer. Da Marianne og jeg kom til Madagaskar i 1970 var det 8 mill. innbyggere på Øya. I dag er det 28 mill. Prognosene sier at det i 2040 vil befolkningen ha økt til 45 millioner. Det er det vi kan kalle en galopperende befolkningsvekst. Halvparten av øyas befolkning er under 20 år. Disse skal ha utdanning, helsetjenester og jobber. Antsirabe by flommer over av arbeidsløs ungdom. Kanskje Antsirabe-foreningen kan ta tak i noe av dette.
Det skjer mye bedrøvelig fattigdom, korrupsjon, sultkrise, miljøødeleggelse og klimakrise. Men det skjer mye fantastiske ting på lokalplanet. Boka om Madagaskar som Arild Bakke og Cornelius Munkvik har produsert vitner om det. Tilgjengelig ved utgangen for kr 200. Det er HÅP!
Utdanning
Jeg tror på utdanning som også er Norges satsningsområde. Å gi utdanning til lærere er å satse på femtiden. Kompetansebygging er veien til å nå FN's bærekraftmål.
Utdanning er beste måten å bremse befolkningsveksten på. Jeg ser f.eks. at de lærere jeg var med å utdanne i 1970-75 fikk færre barn fordi de ønsker at deres egne barn skal få utdanning.
Takk.

RIDDER AV FØRSTE KLASSE, ØYVIND DAHL.

TRULEG SLUTT PÅ **FIFAMANOR**

I SAMARBEID MED DEN GASSISKE STAT BLEI JORDBRUKSPROSJEKTET FIFAMANOR OPPRETTA I 1972 EIT STYKKE NORD FOR ANTSIRABE PÅ VEGEN MOT ANTANARIVO. FIFAMANOR HAR HATT SOM HOVUDMÅL Å AUKA PRODUKSJON AV MJØLK, POTET OG KVEITE GJENNOM UTDANNING, BETRINGA AV PLANTEMATERIALE OG AV MELKEDYRA GJENNOM INNKRYSSING MED NORSK RØDT FE (NRF).

TEKST: **KJETIL AANO OG ENDRE HARALDSEIDE** FOTO: **KJELL DALE**

Den 9. november i år melde avisa Le Tribune at Madagaskars president i samhandling med landbruksdepartementet hadde gått til innkjøp av 165 melkekyr frå Frankrike. Dette var bare første ledd i ein større operasjon der import av franske kyr vart sentralt. Desse blir plassert i karantene på fjøset til FIFAMANOR, bistandsprosjektet som i snart 50 år har vore eit viktig ledd i Norges støtte til utviklinga på Madagaskar. Målet med denne endringa var, i følgje le Tribune, å auka melkeproduksjonen i landet med 10 %. Planen er vidare at jordene som prosjektet brukte til sitt arbeid, skal fordelast til lokale bønder som skal driva lokal melkeproduksjon med det nyimporterte storfeet.

Endre Haraldseide er ein av dei mange norske ekspertane som i to periodar 1983-86 og 1994-97 arbeidde på FIFAMANOR. Han beklager utviklinga som skjer, og meiner at det neppe vil gi det ønska resultatet. - Storfe lar seg ikkje ganske enkelt overføra frå eit klima til eit anna. Det er krevande prosessar, seier han, og legg til:

- Dette er på mange måtar sluttpunktet for dette prosjektet.

Haraldseide beklagar det, men strekar under at mykje er oppnådd. FIFAMANOR har hatt som hovudmål å auka produksjon av mjølk, potet og kveite gjennom utdanning, betringa av plantemateriale og av melkedyra gjennom innkryssing med Norsk Rødt Fe (NRF). Kveite var vanskeleg, og ikkje så godt tilpassa dei lokale veksttilhøva.

Introduksjon av Norsk Rødt Fe hos bøndene skjedde ved utplassering av avlsoksar på ca. 50 stader. Kryssingsdyr er meir robuste og tilpassa lokale gassiske tilhøve. Høglandet på Madagaskar er godt eigna til potetproduksjon, men det er nå usikkert om FIFAMANORs viktige program for virusfrie settepoteter blir vidareført.

ADMINISTRATIVT FORFALL

Norge støtta prosjektet med økonomi og personell i meir enn 25 år. Deretter var tanken at det skulle vera sjølvberande eventuelt med politisk og annan støtte frå gassiske styresmakter. Prosjektet blei vidareført lenge. - Det er vanskeleg å komma frå at det skjedde eit administrativt og økonomisk forfall, seier Haraldseide. Han har forståing for at eit slikt prosjekt ikkje kan vara evig, men hadde håpa på ei meir rasjonell avvikling og med ein dialog med tidligare ansette, både gasserar og nordmenn. Det som har skjedd dei siste åra er eit kollaps. Og han meir enn antyder at dette kan skuldast politiske motsetningar heilt på toppen av samfunnet og i tillegg ei omlegging til meir sentralisert og byråkratisk styringsform av FIFAMANOR.

- Eg har hatt eit altfor sterkt engasjement i dette, seier Endre Haraldseide, som starta foreininga FIFAMANORS VENNER. Den har bistått med nødvendig utstyr til vedlikehald, fagleg og moralsk støtte til gassiske kollegar. I den anledning har han gjennomført fleire besøk etter 1997. Saman med andre, blant anna Tombontsoa, har dei forsøkt å skissera alternative vegar videre, men ikkje nådd fram. Vennskapsforeningen: FIFAMANORS VENNER er nå i avvikling

IKKJE ALT ER TAPT

Samtidig er Endre glad for å ha vore med på dette, som han kallar eit av dei mest vellukka prosjekta som NORAD har hatt. FIFAMANOR var aldri målet. Den kunnskapen som er blitt formidla til fleire generasjonar bønder, er ikkje borte. Kunnskapen om potetproduksjon, og kor viktig det er å sikra virusfrie settepoteter, lever vidare. Det same gjeld kunnskap om melkeproduksjon.

- Så trass i at prosjektet sentralt ser ut å få heilt andre oppgåver, vil resultatet av det leva vidare, både den faglege delen og innføring av nytt dyre- og plantemateriale.

STERKT ENGASJEMENT

Men Endre Haraldseide held fast på sitt tydelege engasjement for landet: -Så lenge Madagaskar, som mange andre land, held fram med å vera eit land som trass demok-

PRESIDENT ANDRY MED SITT KVEG IMPORTERT FRÅ FRANKRIKE. TANKEN ER AT DETTE SKAL ERSTATTE BLANDINGSKVEGET (NRF OG ZEBU) SOM ER UTVIKLA OVER TIÅR I SAMARBEID MED FIFAMANOR. FOTO: TRIBUNE.

ratiske og administrative strukturar strir med å finna balansen mellom tradisjonelt relasjonsstyre og nepotisme er det viktig å støtta relevant utdanning og godt styresett. Sjølv om det er vanskeleg å overføre kunnskap og holdningar, har det vist seg at det er lettare enn å satse på prosjekt som fordrar store investeringar og som ofte tiltrekk seg uønska merksemd frå ulike hald, seier han til slutt.

FIFAMANOR: (FIompiana FAmbolena MAlagasy NORveziana)
(NORSK GASSISK JORDBRUK OG DYREHALD)

Prosjektet blei oppretta i 1972. Målsetting: å styrka matsikkerheten og auka sjølvforsyningsgraden i Vakinankaratra-regionen. Det skal skje ved å forbetra jordbruket i Vakinanakaratra-regionen på Madagaskar, med ambisjonar om å påverka utover denne regionen.

Dette skal skje ved følgjande tiltak:
- Styrka mjølkeproduksjon og auka produksjon av kveite og poteter.
- Etablering av Forskingsavdeling: utvikling av meir motstandsdyktige og klimatilpassa artar, poteter, kveite, og mjølkekyr.
- Rettleiing til lokale bønder.
- Styrka kvinners deltaking i jordbruksproduksjon.

Prosjektet Norsk nærvær frå 1972 til ca 2000. Vidare drift under lokalt styre. Vekslande politisk støtte. Sterkt redusert utover på 2000-talet. FIFAMANOR slik vi kjenner det blei avvikla i år 2021. Det var då svært få og vanstelte dyr igjen.

FOLK OG DYR OG KJERRER

INTERVJU MED KJELL DALE OM ARBEIDET MED TREKKDYR I LANDBRUKET PÅ MADAGASKAR

KJELL DALE ER ET KJENT ANSIKT FOR FLERE AV DE SOM HAR VÆRT ENGASJERT I NORGE-MADAGASKAR RELASJONER DE SISTE 30 ÅRENE. HAN HAR STÅTT SENTRALT I ARBEIDET MED Å UTVIKLE BEDRE METODER FOR BRUK AV TREKKRAFT I LANDBRUKET, HOVEDSAKELIG OKSETREKKRAFT. DETTE ARBEIDET GÅR NÅ INN EN NY FASE, UTEN KJELL.

TEKST: **EIRIK SANDSTØ** FOTO: **KJELL DALE**

Første opphold på Madagaskar for Kjell og Marta startet i 1986. da hadde Kjell ansvar for vedlikehold av kjøretøy og hus i NMS. Etter noen år i Norge returnerte Kjell og Marta. De reiste da til Morondava og landbruksskolen Tsarafototra. Det var her engasjementet for bruk av trekkdyr ble vekket. Motivasjonen var å tilby et alternativ til det harde arbeidet med spaden på åkrene.

HELLER OKSEKJERRE ENN LASTEBIL I ÅKEREN

Kjell forteller: «De hadde ikke oksekjerre og manglet utstyr. Behovet var stort. Jeg husker da vi kom, de brukte lastebilene på åkrene for å hente mais – det blir for galt!

Vi plantet en del trær på vestkysten, på jordbruksskolen. De trengte vanning hele tørketiden. Den første oksekjerren vi lagde hadde en 200 liter tønne med vann. Det ble også til at vi forbedret droget, og vi laget oksekjerre med fire hjul. Dette var nytt, og gjorde livet lettere for oksene og økte lasteevnen til kjerrene. Der hvor det var flatt og fint kunne vi kjøre 1,5 tonn med ris med en kjerre og to okser.»

Men kunnskapen om produksjon av utstyret måtte hentes fra en annen plass. Sommeren 1996 var Kjell i USA på kurs i produksjon av åk og utstyr til trekkdyr hos Tillers International. Denne kunnskapen brukte han til å lage redskap på Madagaskar. I USA brukte de ett helt trestykke som ble tilpasset som åk. På Madagaskar brukte Kjell flere trestykker som ble kombinert, og maskiner for å gjøre arbeidet litt raskere. Dette var ikke et prosjekt som Kjell skulle stå i alene, så han allierte seg med en lokal snekker som raskt lærte teknikken og forsto hensikten med denne nye teknologien. Den lokale snekkeren, Lucien Deux hadde god kjennskap til lokale treslag som var egnet. Produksjon av okse-åk kom i gang i 1997. Def første produktene, åk og kjerrer, ble solgt til de andre jordbruksskolene og noe til private.

Arbeidet stoppet opp da Kjell og Marta reiste hjem til Norge i 1999. NMS fant ikke misjonærer som kunne overta.

FRUKTBAR «DUGNAD PÅ TOMBONTSOA»

I 2006 engasjerte Kjell seg igjen. Denne gangen i arbeidet med «Dugnad på Tombontsoa» og Jordbruksskolen venner. Det var tid for å blåse nytt liv i ideen om trekkdyr på Madagaskar. I 2012 lagde Tor Ringsbu og Kjell en lærebok på gassisk i oksetrekkraft. I 2014 var boken ferdig, og Kjell reiste rundt og snakket med bønder på Madagaskar. Da ble han spurt om noen faktisk brukte denne teknologien i praksis? Det var få eksempler på Madagaskar. Derav

REPRESENTANTER FOR "JORDBRUKSSKOLENS VENNER" I ARBEID SAMMEN MED LOKALE BØNDER OG MEDARBEIDERE

KJERRE MED FIRE HJUL VAR EN NYVINNING.

kom utfordringen om å starte et nytt prosjekt, hvor Tombontsoa og Fihaonana i samarbeid med lokale bønder utvikler og bruker åkene. I dette arbeidet har Kolbjørn Leirstøl vært medvirkende. Bøndene samarbeider med skolene om å gå systematisk til verks i å prøve ut nye redskaper. Prosjektet startet opp i 2018. Det er fire bønder som deltar i dette prosjektet på Antsirabe. Ved Fihaonana sørger elevene for opplæring av okser som blir solgt med åk til lokale bønder. Noen av disse bøndene leier ut oksetrekkkraft og lever av denne virksomheten.
Prosjektet skulle vært ferdig i 2020. Det ble en del forsinkelser grunnet pandemien, så Kjell ser for seg at det varer ut 2022.

VEIEN FRA KUNNSKAP TIL HANDLING

Hensikten med prosjektet er å vise at trekkdyr kan brukes til mange operasjoner i landbruket. Transport, plog og harving. Prosjektet har bidratt til å forbedre plogene med gummihjul, nylon veltefjøl og kulelager. Ugressharv og fjørharv er forbedret. Såmaskin for mais trukket av okser er innført som en ny teknologi. Såmaskinen blir produsert lokalt på Antsirabe i samarbeid med en lokal bedrift.

Kjell forteller at dette med ny teknologi på en jordbruksskole er utfordrende, ettersom du ikke kan vite om det faktisk blir tatt i bruk. Derfor var det viktig å få til et samarbeid bøndene, slik at en kunne se om dette faktisk fungerte i praksis og var noe som de så nytten av.

Jordbruksskolene Fihaonana og Tombontsoa har begge fått opplæring i å produsere åk. Det meste av produksjonen går til eget bruk som prototyper og i undervisningsformål. Bøndene får kjennskap til fordelene med prinsippene som ligger til grunn og må selv velge om de ønsker å benytte seg av dette.

TILBUDET ER GITT

Om det å trekke inn årene for sin egen del sier Kjell; «Det føles helt greit.» Når Kjell sitt 25 års engasjement for oksetrekkkraft går mot slutten er han glad for at kunnskapen om dette nå er overført, og at det nå er opp til dem å ta dette videre.

Kjell sier at så lenge økonomien i småskala-landbruket på Madagaskar er som nå, så er motorisert landbruk fortsatt et stykke i fremtiden. Han håper derfor at bruken av dyr som trekkraft kan bidra til å øke produktiviteten i landbruket slik at en kommer seg videre.

Kjell føler at han nå har gitt et tilbud, og at det er opp til bøndene å velge om de vil ha det. «Vi kan ikke tvinge noe igjennom. De finner ut om de kan bruke dette selv. Dette er en gave og de må selv velge om de vil bruke den.»

TSIMANAMPETSOTSA – STEDET UTEN DELFINER

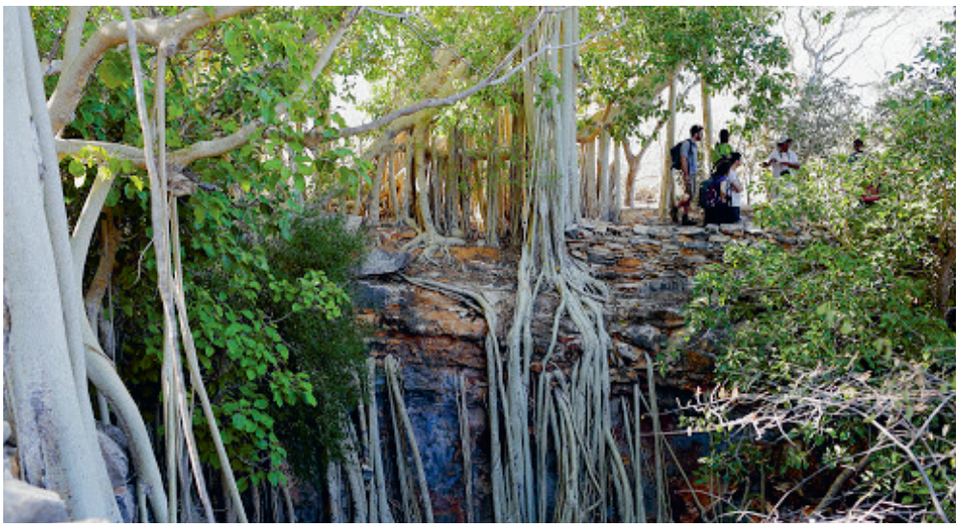

TOLV METER DYPT SYNKEHULL OMGITT AV BANYANTRÆR.

TEKST OG FOTO: **JON ERIK BAKKE**

Mens sør-Madagaskar sulter etter flere års tørke, ligger en av øyas vakreste innsjøer der fortsatt som en perle og venter på regn og interesserte turister. Rundt 90 km sør for Toliara finner vi den unike Tsimanampetsotsa-sjøen, bare noen få kilometer inn fra kysten. Sjøen er unik ikke bare på grunn av navnet (prøv deg på uttalen med trykk på stavelsen pets) som direkte oversatt betyr 'inneholder ikke delfiner'. De færreste innsjøer har delfiner svømmende rundt, så navnet må nok forståes mer billedlig som 'sjøen uten fisk'. For her finnes ikke en eneste fisk, de kan rett og slett ikke leve her! Tsimanampetsotsa er en såkalt saltsjø, det vil si at saltkonsentrasjonen er mye høyere enn i havet og dermed ikke levelig for fisk. Saltsjøer oppstår når en innsjø ikke har avløp, slik at oppløste salter blir værende igjen og får økende konsentrasjon når vannet fordamper. Tsimanampetsotsa-sjøen er også unik i den forstand at den er vakker med et fantastisk fargespill fra hvitt via turkisblå til topasgrønn. Dette skyldes både bunnforholdene og innholdet av salter.

Sjøen med omgivelsene fikk vernestatus allerede i 1927 på grunn av et rikt og svært særegent plante- og dyreliv til tross for et tørt og på mange måter ugjestmildt klima. I dag markerer sjøen vestkanten av en 430 km2 stor nasjonalpark med samme navn. Kort fortalt består området av en tornet skog på kalksteinsplatået Mahafaly der det også er et mangfold av huler og synkehull. Selve sjøen er omtrent 15 km og opptil 2,5 km bred. Maksimal dybde er bare 2 m, og sjøens areal varierer sterkt med årstiden. I tider med lite nedbør dekker sjøen omtrent 16 km2, mens den etter regnvær kan ble nesten dobbelt så stor, hele 29 km2.

Selv om sjøen er uten fisk, er den likevel et viktig levested for flamingoer og andre fugler som er knyttet til vann. F.eks. hekker flamingoer her mellom april og november. Grunnen er at sjøen ikke er fullstendig livløs, her lever blant annet noen små krepsdyr som er viktig næring for fuglene. Flamingoenes bøyde nebb er spesialdesignet for å filtrere vannet for disse krepsdyrene.

Nasjonalparken er spesielt interessant for fugleinteresserte. Hele 110 arter er registrert her, de fleste av dem særegne (endemiske) for de tørre områdene på sør-Madagaskar. Av pattedyr er det langt færre, bare 12 arter; 5 lemurarter, en snikekatt og flere tenrek-arter (pinnsvinliknende dyr). Krypdyrene er godt representert med rundt 40 arter. Mest kjent er stråleskilpadden som regnes som verdens vakreste skilpadde. Selv om denne skilpadden er beskyttet av lokalt 'fady' (forbud mot jakt) er den i nyere tid ettertraktet internasjonalt for sitt gode kjøtt. Dessverre drives det derfor utstrakt ulovlig fangst og salg av skilpaddene.

Også de mange hulene kan være svært interessante. Underjordiske elever bringer vann fra områder

TENREK, OGSÅ KALT BØRSTEPINNSVIN.

DANGALIA-IGUAN MED ET TREDJE ØYE I NAKKEN.

langt inne i landet. Her kan man treffe på små fisk som har mistet synet etter generasjoners liv i mørke. I andre huler finnes godt bevarte beinrester etter utdødde dyrearter. I oktober 2014 oppdaget paleontologer antagelig den største forekomsten av fossiler og halvfossiler som noen gang er funnet på Madagaskar. Blant annet fant man svært godt bevarte skjeletter av nå utdødde lemurarter.

Ikke bare dyrelivet er spesielt i Tsimanampetsotsa-parken. Også floraen er spesiell, og de fleste planteartene er endemiske for sør-Madagaskar. Mest kjent er baobabtrærne, og det eldste registrerte levende baobabtreet er herfra (nærmere 2000 år gammelt). Men det er også mange piggete 'blekkspruttrær' (Didierea), høyvokste 'sjirafftrær' (Banyantrær) og bladløse 'pølsetrær' (Euphorbia).

Det er lagt opp til fire ulike rundturer i nasjonalparken, og hvis man først er i området bør man velge flere av dem:

Andaka-rundturen er først og fremst for fugleinteresserte. Turen går i stor grad langs sjøens bredder der både flamingoer og andre vadefugler finnes i stort antall. Selve runden er ikke særlig lang, bare en times tid. Den bør tas på morgenen (før kl. 10), for da er fuglene mest aktive.

Emande-rundturen tar for seg steder hvor man finner fossiler og semifossiler for eksempel av utdødde gorillastore lemurer. Rundturen har fått navnet 'emande' fordi det betyr vanning, og man kommer innom mange av vannkildene som forsyner sjøen med vann. Også denne turen tar en times tid.

Tsiamaso-rundturen anbefales for de som er interessert i geologi og grotter, men det er også mulig å få sett de blinde grottefiskene. To timer er vanlig på denne turen.

Andalamaike-rundturen regnes som botanikernes rundtur. Her får man se både den piggete skogen, kaktusliknende planter og ikke minst baobab-trær. Men turen byr også på dyreliv, først og fremst fugler og krypdyr knyttet til skogen og busklandskapet. Rundturen er den lengste, og man må regne tre timer.

Turismen til Madagaskar stoppet helt da Covid-pandemien slo til i 2020. Nå er det så vidt startet opp igjen med flygninger fra Europa, riktignok med restriksjoner. Så foreløpig er det ikke særlig aktuelt å reise til Solskinnsøya. Men det kommer vel en tid etter Covid, og da kan sørvest-Madagaskar anbefales. Tur til kystbyen Anakao sør for Toliara er et godt utgangspunkt for å komme til Tsimanampetsotsa, og det anbefales å ta turen i perioden april-november for å unngå den varmeste tiden av året.

MOTSETNINGER TILTREKKER HVERANDRE **– OG FORVANDLER BIOGEOGRAFI**

SKRUK OG LOVA I SANNFERDIG FORENING.

TEKST: **ANDERS RØNNINGEN** FOTO: **RLEND BERGE**

NORGE:
Kanskje Norges beste amatørkor, faktisk: SKRUK – Sunnmøre Kristielige Ungdomskor. Opprettet og drevet av Per Oddvar Hildre (Prots) i snart 50 år. -Står bak legendarisk mange Cd-innspillinger og prosjekter. Basert på kristne verdier ønsker koret å formidle et budskap om fred og nestekjærlighet, og de legger vekt på å bygge bro mellom mennesker på tvers av religiøse, kulturelle og musikalske ulikheter. Koret har vært med på å skape mange nye musikalske uttrykk gjennom samarbeid med musikere fra blant annet Iran, Tyrkia, Equador, USA, Aserbajdsjan – og Madagaskar. Aller mest kjent er koret for sin spesielt finslepne klang – dyrket fram av Prots gjennom lang tid.

MADAGASKAR:
Madagaskars beste profesjonelle militærkor. (javel, kanskje også eneste, men likevel: uforglemmelig gode) Opprettet og drevet av Jean Revoma Maksera for snart 30 år siden. Har fått militær status som militært kor som skal «høyne moralen» i forsvaret, og har vært på utallige landsbyturneer, festivaler og konserter i militærdrakt over hele Madagaskar. Og de har vært noen ganger i Norge. Lova er bare 16 stk, men er mest kjent for sitt utrolige trøkk og energiske, livsglade stil.

TULEAR:
Første gangen jeg møtte Lova var i Tulear, hvor jeg ganske skeptisk skulle lytte til dette militærkoret (Hæ? Militærkor?) i forbindelse med et prosjekt der Kirkelig Kulturverksted skulle utgi en Cd med Kari Iveland i samarbeid med kormiljøet i Tulear på Madagaskar. Mange kor ble med på moroa, og under innspillingen utbrøt Produsent Erik Hillestad (som jo kjenner til musikk fra de fleste kriker og kroker i verden) at Tulear må «være verdens kor-hovedstad!»). Cd`en ble utgitt i 2004, og da musikken skulle turneres i Norge var det selvfølgelig ikke mulig å fly inn alle de 150 korsangerne fra Tulear som var involvert i den innspillingen – man måtte velge noen som kunne håndtere det å representere verdens korhovedstad. Det ble LOVA.

OSLO:
For å reise til Norge må de ha «Ordre de Mission» med underskrift og stempel fra øverste militære hold. Der står det at de «beordres til Norge for å forkynne evangeliet gjennom sang og musikk». Dette fikk de under turneen i 2004, og det må de også ha hver gang de er på jobb i Norge. LOVA har vært her flere ganger etter 2004. Den første gangen de møtte SKRUK var under forberedelsene til en konsert i Oslo for Det Norske Misjonsselskap i 2014. På denne konserten fremførte Lova og SKRUK bestillingsverket «Guds Drøm», med tekster av Ole Paus, og musikk av undertegnede. To ganger på samme kveld ble Oslo Domkirke fylt av folk som fikk høre det beste fra to verdener. Klang og trøkk. Begge korene, og kanskje aller mest meg selv fikk lyst til å arbeide videre med mer integrerte samarbeidsprosjekter der kontrastene i de to korene kunne utvikles og settes sammen.

TRONDHEIM:
Dette ble det mulighet til i 2019, da Skruk og LOVA begge var invitert til Olavsfest. Olavsfest hadde dette året «forvandling» som tema, og sentralt i programmet var en a cappella konsert med disse to korene blant annet med en urfremføring av en «gassisk kantate». Musikkverket bygger på gassisk tradisjonell musikk med gjendiktninger til norsk, kombinert med originalskrevet musikk. Den utsolgte konserten fikk terningkast 6 av Adresseavisens anmelder. Samarbeidsprosjektet passet godt til Olavsfests tema – forvandling. Klang på den ene sida, trøkk på den andre sida. Midt imellom er det en dyp respekt, interesse, ja, fascinasjon for hverandre, og i et slikt møte blir man forvandlet. Det tror vi også tilhørere kan bli, og tanken om å ta dette prosjektet enda videre kom umiddelbart.

TULEAR:
Det er et mål at det felles repertoaret fra Olavsfest i Trondheim skal gis ut. Noen nye sanger er også kommet til innenfor de samme musikalske rammene –i spennet mellom SKRUKs klang og Lovas trøkk – og skal komme inn under huden før neste påske. For hvis det går som både SKRUK og LOVA ønsker, så blir det endelig mulighet for Lova å ta imot SKRUK på Madagaskar. Planen er at SKRUK til Tulear for å gjøre opptak og konserter sammen med LOVA i påsken 2023. Dette kan også der gi mer vekt på verdien av kulturutveksling generelt, og styrke Madagaskars tro på egne nasjonale kulturuttrykk og verdien av disse i møte med andre kulturuttrykk – møter som forvandler.

VI HAR TRO PÅ **SYKEPLEIERE** PÅ MADAGASKAR

DET VAR UNDER NETTVERKSKONFERANSEN PÅ LOVASOA I ANTSIRABE I 2011 AT DET BEGYNTE, FORTELLER INGRID TJOFLÅT, DOSENT I SYKEPLEIEVITENSKAP VED UNIVERSITETET I STAVANGER. JEG FIKK KONTAKT MED SYKEPLEIERSKOLEN SEFAM PÅ ANTSIRABE, UNDERTEGNET SAMARBEIDSAVTALE, OG HAR BESØKT SKOLEN FLERE GANGER..

TEKST OG FOTO: **INGRID TJOFLÅT, BODIL BØ OG ØYVIND DAHL**

SYKEPLEIERE I PRAKSIS PÅ ANDRANOMADIO SYKEHUS PÅ ANTSIRABE. SYKEPLEIELÆRERNE BODIL BØ OG INGRID TJOFLÅT PÅ VEI TIL FELTARBEID.

Vi har i flere år jobbet med kombinerte undervisnings- og forskningsprosjekter ved sykepleieutdanninger i Tanzania og på Madagaskar. I 2017 fikk vi midler fra Lærdal Foundation til et prosjekt med tittel: "Implementering av simulering som pedagogisk metode i sykepleieutdanninger i Tanzania og Madagaskar". Prosjektet ble formelt avsluttet i 2019, men vi har fortsatt kontakt med utdanningene. I prosjektet har vi hatt opplæring av lærere i simulering som undervisningsmetode. Vi har også gjennomført flere simuleringssesjoner med lærere og studenter, slik at de skal erfare og lære gjennom praktisk utøvelse, og vi har hatt en felles workshop på Lovasoa, Madagaskar der lærerne fra Tanzania og Madagaskar møttes for felles diskusjon.

HVA ER SIMULERING SOM METODE?

Den norske sykepleierutdanningen består i dag av 50 % teori og 50 %

FAKTA

Dosent Ingrid Tjoflåt og førsteamanuensis Bodil Bø er begge ansatt på Universitetet i Stavanger ved Det helsevitenskapelige fakultet, Avdeling for kvalitet og helseteknologi.
Ingrid har bred internasjonal erfaring siden 1991 fra kortere eller lengre oppdrag for den Internasjonale Røde Kors komiteen bl.a. i krig- og konflikt områder fra: Afghanistan, Kenya, Sør-Sudan, Guinea, Libanon, Øst- Timor, Irak, Eritrea, Sierra Leone, Iran, India og Honduras.
Bodil tok sykepleiestudiet i Bergen. Både hovedfagsoppgaven og doktoravhandlingen var knyttet til helsevesenet i Tanzania der hun har bodd og gjennomført feltarbeid. Sammen med Ingrid har hun nå arbeidet med kompetansebygging både i Tanzania og Madagaskar.

praksis. Vi bruker mye simulering som metode i utdanningen. Det er en type "rollespill" som tar utgangspunkt i en reell situasjon fra praksis der en av studentene kan simulere en pasient, andre kan være pårørende, leger og andre pleiere. Studentene skal observere, vurdere og handle. Dette skjer i en trygg setting. Etterpå er det en debriefing, samtaler om det de har lært. Forskningen har vist at denne metoden er veldig god når en skal forberede seg på arbeidet som sykepleier.

DERE SA MADAGASKAR OG TANZANIA?

Ja, dette prosjektet har vi gjennomført i begge land. Vi har begge lang internasjonal erfaring gjennom forsknings- og utviklingsprosjekter. I Haydom som er knyttet opp til den lutherske kirken i Tanzania, har de en tilsvarende sykepleieutdanning som den kirken på Madagaskar driver på Antsirabe. Det ble da en spennende utfordring å koble de to utdanningsinstitusjonene sammen og se på likheter og forskjeller mellom de to landene og bruke kunnskapen fra Norge i forbindelse med dette prosjektet. Slik ble det erfaringsutveksling mellom sør-sør og nord.

HVA FANT DERE? ER DET LIKHETER OG FORSKJELLER?

Tradisjonelt har begge landene stort fokus på teori. Den pedagogiske tilnærmingen de er vant til er å lese teorien, læreren skriver resyme på tavlen og det er forventninger om at studentene skal lære resymeet I utenat. De blir gode i utenatlæring og kopiering, men mangler erfaring i å løse konkrete oppgaver og takle hverdagsutfordringene som kanskje ikke stemmer helt med læreboka. I Tanzania er læreplanen veldig detaljert, og det er en forventning om at lærerne ikke skal bevege seg mye utenfor «oppskriften». Læreplanen er mindre detaljert på Madagaskar, men også der er man bundet og lærerne har fokus på den forestående eksamen som studentene skal gjennom. Men i det store og hele er det mange likheter i disse to landene, og vi har erfart at de kan lettere sammenlikne seg med hverandre når det gjelder standard, rutiner og hygieniske forhold ved sykehusene enn for eksempel med norske sykehus. Derfor har vi stor tro på læring mellom to land i sør. I prosjektperioden tok vi med oss to lærere fra Tanzania til Madagaskar på kurs, noe som var svært utbytterikt og lærerikt for begge parter. Med en god tolk gikk det fint. Vi er opptatt av kapasitetsbygging – de må drive skolene selv. De synes at simulering er viktig og er ivrige etter å prøve ut metoden i sin undervisning.

DERE HAR OGSÅ HATT NORSKE SYKEPLEIERSTUDENTER I TANZANIA OG PÅ MADAGASKAR? HVA OPPLEVER DE?

Studentene er svært ulike – akkurat som oss – og erfaringene deres med møte med et samfunn, og særlig et helsevesen som har andre forutsetninger enn de er vant med, kan være en påkjenning gjennom de første inntrykkene. Noen studenter har allerede mye erfaring gjennom internasjonale reiser mens andre har svært lite erfaring. Vi prøver å forberede dem så godt som mulig på hva som vil møte dem. Når de har kommet i gang med praksisperioden og blitt litt kjent med kontekst og forutsetninger er det utrolig mye de kan lære og bli begeistret for. Studentene som er på utveksling til Madagaskar har praksis på kirkens sykehus Andranomadio i Antsirabe. Der får studentene være med på fødsler, operasjoner av mange slag, møte pasienter og pårørende og erfare sykepleierelaterte situasjoner knyttet til hygiene, stell av sår, forbrenninger og mye, mye annet. Studentene har også praksis ved Statens sykehus på Antsirabe Hôpital du Sud.

HVILKE UTFORDRINGER HAR DISSE SYKEPLEIERSKOLENE?

Begge ønsker å få en internasjonal anerkjent bachelorgrad og etter hvert kanskje også en mastergrad. Nå kan de gi diplomer til sine studenter etter tre års utdannelse, men en bachelorgrad vilel gitt dem større faglig tyngde. Det står ofte på at lærerne ikke har tilstrekkelig kompetanse for at skolen skal få akkreditering på internasjonalt nivå. Derfor satser vi mye på kompetansebygging av lærerne.

LYSERE TIDER FOR LOVASOA CROSS-CULTURAL COMPETENCE CENTER

FRA LOVASOA (FACEBOOK)

MUSIKKSKOLE OG ENGELSKUNDERVISNING GIR HÅP I EN VANSKELIG TID.

Siden pandemiens inntog våren 2020, har det vært en utfordrende tid for Lovasoa Cross Cultural Center. Situasjonen for senteret har som kjent vært vanskelig. Det har ikke vært mulig å starte opp med studentutveksling igjen fordi grensene til Madagaskar har vært stengt. Språkklassene var stengt i nesten 6 måneder i 2020 og 3 måneder i 2021. Den økonomiske situasjonen har derfor vært veldig utfordrende for Lovasoa, men på grunn av oppsparte midler, gaver fra norske universiteter og givere og egne aktiviteter har Lovasoa likevel klart seg og også unngått å si opp noen av sine 55 ansatte.

ENGELSKUNDERVISNING

Siden begynnelsen av sommeren, har man kunnet starte opp igjen med språkkurs, konferanser og andre aktiviteter. Aldri før har vi hatt så mange gassiske studenter som tar engelsk gjennom Lovasoa for eksempel. Nå har vi rundt 250 engelsk studenter, i tillegg til rundt 40 som tar business engelsk ved noen av Antsirabe's tekstilfabrikker. Nå åpner også grensene, og det vil si at Lovasoa kan begynne å ta imot norske studenter igjen i januar. Flere av universitetene og høyskolene har avlyst utveksling utenfor Europa, men vi er veldig glade for at noen av universitetene ønsker å sende. Så til våren er det ventet omtrent 60 sykepleie-, lærer- og barnehagestudenter til Lovasoa.

MUSIKKSKOLEN

Det siste tilskuddet av aktiviteter på Lovasoa er musikkskolen. I løpet av denne høsten har Lovasoa startet en musikkskole i hovedsak for barn. Dette har stått på planen i noen år, og det har vært sporadiske studenter som har tatt musikktimer gjennom Lovasoa. Men i 2020 ble det søkt midler fra NMS om å lage et mer organisert opplegg hvor også barn fra fattige familier skulle få musikkundervisning gratis. På grunn av Covid-situasjonen har det vært utfordrende å få satt i gang, men i løpet av våren kjøpte Lovasoa inn gitarer, key board, valihaer og diverse instrumenter i tillegg til det Lovasoa allerede hadde. I bresjen står Joanina som er leder for kulturavdelingen ved Lovasoa og Toki som er deltidsansatt ved studioet. På spørsmål fra Madagaskarforum om hvorfor Lovasoa ville begynne med en musikkskole, sier Joanina:

'Vi ønsker gjennom musikkskolen å gi barn en mulighet til å utvikle sine talenter. Ved å lære å spille et instrument vil barna få en opplevelse av mestring, noe som er viktig for gassiske barn. De trenger å tro på seg selv. Vi håper også at det kan være en mulighet for spesielt de fattige barna at musikken kan bli et levebrød for de på sikt. Vi tenker at vi også skal samarbeide med andre musikkinstitusjoner i Madagaskar og bidra til å spre gassisk kultur gjennom musikk og at vi sånn sett også kan være en positiv drivkraft i samfunnet.'

DE RIKE SPONSER DE FATTIGE BARNA

Lovasoa vil få prosjektstøtte gjennom tre år, og etter det skal driften av musikkskolen være selvdrevent. Visjonene er at halvparten av musikkskoleelevene skal være barn fra fattige familier som ellers ikke ville hatt mulighet til å lære seg et instrument. På sikt vil det derfor være slik at de betalende barna er de som sponser barna fra de fattige familiene. På nåværende tidspunkt har Lovasoa 50 barn som lærer ulike instrumenter, hvorav 30 av disse betaler for timene sine. Flere

FRA MUSIKKSKOLE PÅ LOVASOA (FACEBOOK)

FRA MUSIKKOPPLÆRING PÅ LOVASOA (FACEBOOK)

SIRI NYEN ORDNER MED UTSTYR TIL TOLKING UNDER SYMPOSIET PÅ LOVASOA I .

FRA MUSIKKSKOLE PÅ LOVASOA (FACEBOOK)

av de fattige barna kommer fra det lutherske barnehjemmet Akanisoa, som flere av leserne kanskje kjenner til. For tiden er det piano, gitar, trommer, valiha, sodina, amponga, (tradisjonelt gassisk tromme) og fiolin elevene lærer. Lærerne er profesjonelle musikere som leies inn på timebasis. I prosjektet er det også midler til å holde musikk workshop og det bidrar til økt etterspørsel. Joanina forteller:

WORKSHOP FOR VOKSNE OG BARN

I september hadde vi invitert til en workshop i musikk i hovedsak for voksne, men også med egen barneklasse i tradisjonelle musikkinstrumenter med elevene fra barnehjemmet Akanisoa. Da hadde vi 80 deltakere på de ulike klassene: bass, trommer, saksofon og tradisjonelle instrumenter. På kvelden hadde vi en konsert hvor det kom 200 for å høre på. Det var fantastisk og en god mulighet for å markedsføre musikkskolen. Vi startet jo ut med bare 5 elever, men etterspørselen etter musikktimer økte etter den helgen. I tillegg opplever vi at elevene er veldig fornøyde med undervisningen de får og slik sprer også ryktet seg om våre aktiviteter.

BARNA ER SÅ GLADE OG ENGASJERTE.

Gå gjerne inn på Lovasoa Cross-Cultural Competence Center på facebook. Der legges det stadig ut informasjon med hva som skjer på Lovasoa.

VAKSINESITUASJONEN PÅ MADAGASKAR

MADAGASKAR BEFINNER SEG I SAMME SITUASJONEN SOM MANGE AV DE ANDRE AFRIKANSKE LANDENE OG LIGGER LANGT ETTER MED VAKSINERINGEN.

TEKST: **SIRI NYEN**

Mens vi i Norge nærmer oss at 90% av befolkningen over 18 år har fått sin andre dose koronavaksine og diskusjonene går høyt om vi skal få en tredje dose, har kun 2% av den gassiske befolkningen over 18 år fått sin første dose.

Årsaken til den trege vaksinasjonsprosessen er flerdelt og omdiskutert. Madagaskar fikk sine første doser med vaksiner av typen Covishield/AstraZeneca i mai gjennom Covax-samarbeidet. Senere har de også fått donert vaksiner både fra Kina og USA. Men Madagaskar sitt mål om å vaksinere 50% av målgruppen innen 2023 vil bli vanskelig å nå med dagens utvikling.

LAV VAKSINEDEKNING OG STOR SKEPSIS

Der flere bistandsaktører i vestlige land er opptatt av vaksinefordeling og manglende tilgang for fattige land, preges selve distribusjonen lokalt av andre utfordringer. Madagaskars befolkning er omtrent 27 millioner mennesker, hvorav 14 millioner er over 18 år. Totalt sett har landet mottatt 1,4 millioner doser med vaksiner, som er tilstrekkelig til omtrent 10% av den gassiske befolkningen over 18 år. Den lave vaksinedekningen skyldes altså ikke bare tilgang. Da de første dosene med vaksiner kom i mai i år, ble det skrevet i gassiske aviser i juni at man stod i fare for å måtte destruere store mengder vaksiner fordi vaksineskepsisen var så stor blant befolkningen. Det var rett og slett for få mennesker som møtte opp for å få de vaksinene som var kommet, på tross av at tilbudet var gratis. I tillegg sliter man også med å få folk til å komme for å få andre dose. Blant annet er det 50 000 av de som tok første dose av AstraZeneca, som ikke har kommet tilbake for å få andre-dosen. Dette vekker bekymring hos gassiske helsemyndigheter.

Myndighetenes skiftende tilnærming til vaksinene har nok bidratt til vaksineskepsis. Blant annet var den gassiske presidenten tidlig ute med å si at gassiske myndigheter ikke hadde intensjoner om å vaksinere befolkningen, fordi de hadde mer tro på den plantebaserte medisinen Covid Organics (CVO). Først ut på våren 2021 godkjente president Rajoelina at vaksiner likevel skulle bli tilgjengelig for den gassiske befolkningen. For mange gassere skaper nok dette en usikkerhet om man bør ta vaksinen eller ikke. Det gikk også rykter i begynnelsen om at de vaksinene som Madagaskar mottok var vaksiner som ikke Europa ville ha på grunn av store bivirkninger. Dette er til en viss grad sant ettersom de første vaksinene som kom til Madagaskar var nettopp AstraZeneca-vaksiner. Dette bidro naturligvis også til at mange ikke valgte å ta vaksinen. Det er også andre rykter og ulike konspirasjonsteorier som bidrar til at folk ikke ønsker å ta vaksinen.

KAMPANJER FOR Å FÅ FLERE TIL Å TA VAKSINER

For å få opp vaksinedekningen har det vært større kampanjer rettet mot befolkningen der man har brukt kjendiser til å fronte vaksiner, blant annet de kjente gassiske sangerne Samoela og Black Nadia. Med temaer som går på vask av hender, avstand og bruk av maske har også en sang gått som en farsott gjennom landet, hvor en rekke kjente artister sang «Stopeo ny Corona» til fengende rytmer. Sangen er tilgjengelig på nett. Man ser nå også bilder av lange køer utenfor vaksinasjonssentrene, så det kan virke som flere nå er villige til å la seg vaksinere.

Ettersom Ivato internasjonal flyplass ble åpnet for ordinære flyvninger i starten av november, frykter gassiske myndigheter at det med økt flyt av mennesker og lav vaksinedekning skal komme en ny smittebølge. De siste månedene har myndighetene derfor satset på å vaksinere de som jobber innenfor turistnæringen. Helseministeriet er i gang med å lage flere informasjonskampanjer og å øke antallet steder for vaksinering slik at større deler av befolkning skal få tilgang. Nå vil man prøve å distribuere vaksiner til alle helsepostene i landet. Dårlig infrastruktur med lange avstander for folk på landsbyen til sykehus og helseposter, og krevende lagringsforhold for vaksinene er utfordrende. Med støtte fra Verdensbanken planlegger Madagaskar også å kjøpe inn 8 millioner doser av Johnson & Johnson-vaksinen. Fordelen med denne vaksinen er at 1 dose er tilstrekkelig.

SKJEVFORDELING OG «FAKE NEWS»

Det har som nevnt vært stor kritikk mot den betydelige skjevfordelin-

gen av vaksiner. I forkant av G20-møtet i Roma 30. og 31.oktober ba UNICEF og kjente profiler verdensledere om å gi covid-19-vaksiner til Afrika før det er for sent. På møtet videreførte de målet om at 70% av verdens befolkning skal sikres vaksiner innen midten av 2022, og nedsatt en arbeidsgruppe som skal jobbe med finansiering og distribuering av vaksiner og medisinsk utstyr. Så håper vi at det skal komme Madagaskar til gode.

Samtidig har det også skapt bekymring at gassiske myndigheter har tatt i bruk lover til å innskrenke ytringsfriheten under pandemien. Myndighetene har blant annet slått sterkt ned på det de kaller 'fake news' relatert til Covid. Helsepersonell, journalister og andre individer som har delt informasjon som ikke er godkjent av myndighetene, eller som har stilt spørsmål rundt myndighetenes håndtering av pandemien har blitt ilagt bøter eller blitt arrestert. En kjent journalist, Arphine Rahelisoa, ble i april 2020 fengslet fordi hun kritiserte presidenten og etter sigende hans håndtering av koronapandemien. Hun ble løslatt etter en måned, da hadde flere internasjonale medier presset på for løslatelse. Andre har blitt arrestert etter å ha stilt spørsmål på sosiale medier ved om de offisielle smittetallene er sanne. Amnesty har vært blant organisasjonene som har gått ut med en anmodning til gassiske myndigheter om å ikke bruke Covid-19 som en unnskyldning til å bryte menneskerettighetene.

PS: Den nye mutanten av covid-19 viruset som er oppstått i Sør-Afrika viser hvor viktig det er at ikke bare de rike landene får vaksiner, men at hele verden får vaksiner.

NYTT FENGSEL I FIANARANTSOA.

OGSÅ OFFENTLIGE TJENESTEMENN HAR LATT SEG AVBILDE FOR Å FREMME VAKSINERING. HER ER POLITIMANNEN RAHARISON VENANCE.

KILDER

Amnesty (2021, mars) Hentet fra https://www.amnesty.org/fr/latest/campaigns/2021/03/madagascar-le-deni-face-aux-vaccins-prive-des-millions-de-personnes-de-toute-vaccination/

Amnesty (2020) Hentet fra https://www.justice.gov/eoir/page/file/1304676/download.

CPJ (2021, april) Hentet fra https://cpj.org/2020/04/madagascar-journalist-arphine-helisoa-jailed-on-fa/

LINFO.RE (2021, 31. oktober) Hentet fra https://www.linfo.re/ocean-indien/madagascar/covid-19-a-madagascar-un-faible-taux-de-vaccination-avoisinant-les-2

Madagascar tribune (2021, 28. oktober) Hentet fra https://www.madagascar-tribune.com/Covishield-Pres-de-50-000-personnes-ne-sont-pas-presentees-pour-recevoir-leur.html

Midi Madagaskar (2021, 19.juni) Hentet fra http://www.midi-madagasikara.mg/politique/2021/06/19/vaccination-contre-la-covid-19-bilan-final-connu-ce-jour-selon-le-ministere-de-tutelle/

Reuters (2021, 29.oktober) Hentet fra https://www.reuters.com/business/healthcare-pharmaceuticals/g20-want-70-world-vaccinated-by-mid-2022-set-up-task-force-pandemic-fight-2021-10-29/

WHO (2021, 29. oktober) Hentet fra https://www.who.int/news/item/29-10-2021-an-appeal-to-g20-leaders-to-make-vaccines-accessible-to-people-on-the-move

NYHETSGLIMT

TEKST OG FOTO: **ARILD M. BAKKE**

NY VENNSKAPSFORENING

Det har lenge vært et vennskapsbysamarbeid mellom Stavanger og Antsirabe. Nå har en medlemsforening gjenoppstått i Stavanger. Den kaller seg for Antsirabeforeningen, og ledes av Erlend Aano. Foreningen har som mål å utvikle vennskapsforbindelser og kulturelt samarbeid. Det jobbes med å få til avtaler med ulike institusjoner og organisasjoner i Stavanger, og først ute med et formalisert samarbeid med vennskapsforeningen er Eiganes skole. Fremover vil en ha møte kommunepolitikere med tanke på å videreutvikle vennskapsbysamarbeidet.

GJENÅPNING AV GRENSENE

I halvannet år var det ikke ordinære internasjonale passasjerruter inn og ut av Antananarivo. De regionale flyselskapene Air Mauritius og Air Austral fikk tillatelse til å gjenoppta sine regionale flyvninger til og fra hovedstaden fra 23. oktober, og Air France har fått en godkjenning til ruteflyvninger mellom Europa og Antananarivo fra 6. November. Myndighetene vil beskytte og styrke sitt nasjonale flyselskap, og legger derfor sterke føringer for at dette selskapet igjen skal få gode markedsandeler. Ethiopian Airlines og Turkish Airlines får foreløpig ikke anledning til å gjenoppta sine tidligere ruter til hovedstaden, som i noen år har medvirket til god konkurranse og svært rimelige billetter. Ved ankomst i Antananarivo blir det utført en PCR-test for Covid-19, og en må være i karantene på et offentlig godkjent karantenehotell til det foreligger et negativt svar på prøven. Vanligvis tar dette 1-2 døgn.

COVID-19

Det har vært to bølger med Covid-19 på Madagaskar. Selv om antall smittetilfeller og dødsfall har vært langt høyere enn de offisielle tallene, ser det ut som om viruset ikke har rammet like hardt som i mange andre land. Madagaskar har visse fordeler ved å være et øyrike. Dessuten tyder mye på at det er en underliggende motstandskraft i den gassiske befolkning. Tester gjort blant folk i Antananarivo indikerer at over 60% av hovedstadsbefolkningen har vært smittet av Covid-19. De sosiale konsekvensene av nedstengning har vært langt mere alvorlige for befolkningen enn selve viruset.

SIGNALBYGG OG PRESTISJEPROSJEKTER

Madagaskars president Andry Rajoelina har gjort det til sitt politiske program å realisere prestisjetunge prosjekter med høy symbolverdi. I de årene han var overgangspresident bygde han en rekke nye sykehus, som ble omtalt som «høystandardsykehus». De siste årene er dronningpalasset satt i stand med et moderne og praktfullt uttrykk, foruten at et prangende og omdiskutert colosseum er blitt bygd på samme område. I begynnelsen av september i år ble det nye stadionanlegget på Mahamasina åpnet. Dette er blitt et nytt vakkert nasjonalsymbol, som glitrer i de gassiske fargene grønt, rødt og hvitt. Anlegget vil kunne ta imot dobbelt så mange tilskuere som det som var mulig tidligere.

Helt siden presidentvalget for tre år siden har det vært mye snakk om planene for bygging av en ny by utenfor hovedstaden, med navnet Tana Masoandro, eller «Solbyen». President Rajoelina har nylig uttalt at den nye byen vil begynne å ta form de neste to årene. Sportsanlegg vil se dagens lys i «Solbyen» i god tid før Indiahavets øyleker i 2023. Det vil også bli bygd boliger, kjøpesentre, hoteller og ikke minst nye regjeringsbygg. Kina har lovet penger til å reise utenriks- og forsvarsdepartementer.

I Toamasina tar et nytt Miami form. Dette prosjektet vil realisere en ny strandpromenade med salgsboder og infrastruktur for fritidsaktiviteter. Presidenten kommuniserer at havnebyen på østkysten skal bli en attraktiv ferie- og turistby. Han har latt seg inspirere av den amerikanske kystbyen Miami, og har valgt å gi sitt «strandprosjekt» det samme navnet som Florida-byen.

FENGSELSVESENET

Et nytt fengsel for høyrisikofanger er blitt åpnet et par mil øst for hovedstaden Antananarivo. Fengselets seksten saler har plass til inntil åtte hundre fanger. Ifølge avisen L'Express er det nå nesten tretti tusen innsatte i fengslene på Madagaskar, mens eksisterende fengselsstruktur kun har en kapasitet på ti tusen. Det er bare tatt i bruk to nye fengsler siden landet med uavhengig i 1960, samtidig som befolkningstallet har økt fem ganger i samme periode. Fengselet som nylig ble åpnet, er det første nye siden det beryktede høyrisikofengslet Tsiafahy ble innviet i 1980. Tsiafahy var bygd for femti fanger, men har per dags dato nesten fire hundre og femti straffedømte innenfor murene. President Rajoelina sier ifølge L'Express at grunnleggende menneskerettigheter skal respekteres bak murene, og at det må bli bedre soningsforhold og økt kapasitet.

SMÅNYTT

Vennskapsforeningen Norge - Madagaskar

INNSAMLING TIL KORONA-RELATERT MATERIELL TIL ANTISIRABE

I august ble endelig kompressor levert fra fabrikken i Belgia og utstyret gikk med fly til Antananarivo. Sendinga ble fritatt fra å betale toll og alt gikk på lastebil til Antsirabe. Her stilte sigarett-fabrikken med en truck for å løfte utstyret ned fra lastebilen og inn i tiltenkt lokale på Clinique Chirurgical Santé Plus. I løpet av de neste to ukene ble installasjon gjennomført av teknikere fra Tana og utstyret fungerer godt. Kvaliteten på oksygenet er veldig god. Treknikere i Tana som kjenner utstyret fra offentlige sykehus i Tana, tar ansvar for vedlikehold.
En utfordring gjenstår: det er at trykket i kompressoren ikke er høyt nok til å fylle flasker med gass. Nå blir det bestilt en booster som kan fylle 10 flasker på 6-8 timer. Vi arbeider nå sammen med NMS for å få dette på plass for å kunne forsyne FLM sine sykehus i sør med billigere oksygen. Det gjelder følgende sykehus: Andranomadio, Manambaro/ Fort Dauphin, Edjeda, Ankaramalaza et Vangaindrano.
Generelt har det i de siste månedene vært få nye smittede, men det har de siste ukene økt på i hovedstaden og sprer seg, så dett er viktig å få ferdig.
Takk for innsatsen så langt.

EN KIRKE VOKSER FRAM - I SKOGEN, PÅ MADAGASKAR

Et historisk hefte om NMS' arbeid - i «vaffel-landet», Øst-Madagaskar.

Fra den spede begynnelse i 1893 - til en selvstendig gassisk kirke fram mot 2000 .

Beskriver samspillet mellom norske og gassiske medarbeidere.

HVEM som bidro til veksten.

HVA som formet en stedegen kirke.

Inneholder: karter, fakta, oversikt over norske misjonærer m.m.

Pris: kr 100.- ex frakt

Heftet kan kjøpes hos:
Bjørn- Eddy Andersen, Tønsberg
E-post: tva.bea@online.no
Mob: 4823 5598

REISEGRUPPE FRA NMS OG VID PÅ MADAGASKAR

Følgende reisegruppe er nå på besøk på Madagaskar: Det er generalsekretær i NMS Helge Gaard, leder for NMS Global Håkon Kessel og mangeårig misjonær på Madagaskar Arild M. Bakke som kommer fra NMS. Dessuten er Terese Bue Kessel med, hun jobber på VID vitenskapelige høgskole (tidl. Misjonshøgskolen).

Gruppen skal blant annet besøke presteseminaret i Fianarantsoa som forkortes SALT. Der skal de legge til rette for studentutveksling mellom VID og SALT. I koronatiden er det utviklet flere måter å samarbeide på ved hjelp av internett. Studenter fra SALT kan ta mastergrad og også doktorgrad ved VID i Stavanger.

Arild Bakke som nå er reisende til presteskoler i hele Øst-Afrika, skal sørge for kontakten med kirkeledelsen. Han har også fått lagt inn et besøk hos sin svigermor i Antsirabe, og fått delta på gudstjeneste i Antsirabe katedralen hvor han både er konfirmert i 1977 og viet i 2004.

Gruppen startet helt i sørøst i Ambovombe som er sentrum i katastrofeområdene hvor klimakrisen rammer hardest. De skal besøke de hardt tørkerammede områdene, og se hvordan de innsamlede midlene fra NMS kan brukes på beste måte. Turen startet den 21. november. De bruker MAF-fly for å spare tid. Planlagt hjemkomst er 4. desember.

DISTRIBUERT AV POSTEN NORGE
posten
NORGE P.P. PORTO BETALT
B ØKONOMI ÉCONOMIQUE

RETURADRESSE: ØYVIND ØDEGÅRD, SKYTEBANEVEIEN 13, 4841 ARENDAL, NORWAY